

**Posudek disertační práce Mgr. Tomáše Chvátala *Příběhy o skrytém umění*
(*O výzdobě středověkých zvonů v Čechách*)**

Disertační práce Mgr. Tomáše Chvátala se zabývá okrajovým, leč zajímavým tématem dějin umění, a to sice reliéfní výzdobou středověkých zvonů. Práce vychází ze široce založené badatelsky náročné heuristiky. Autorovi se podařilo shromáždit obrovské množství materiálu (hovoří se o databázi se 700 středověkými zvony a křtitelnicemi). Výsledek heuristické práce – katalog pojednávaných děl – není bohužel součástí disertační práce, autor pracuje pouze s vybranými příklady zvonů z našeho území z 15. a 16. století. Na těchto příkladech se snaží rozeznat a objasnit možné způsoby přenosu „obrazových forem“ ze sady dochovaných výtvarných „vzorců“ na zvonu ve štýrském Judenburku (zvonu odlitým Hansem Mitterem roku 1438), které se staly předlohou pro celou skupinu zvonů v Čechách, odlévaných už od 40. let 15. století.

Tomáš Chvátal ve své práci předpokládá, že s judenburským zvonem se přímo seznámil pražský mistr Jíra, jemuž autor hypoteticky připisuje zvon v Sedlčanech z roku 1444, na němž se prvně objevují reliéfy blízké tvorbě H. Mittera. „Aktérem přenosu formy“ se tak měl stát právě mistr Jíra, který kopíroval a dále přetvářel či dotvářel mitterovskou sadu reliéfů v poměrně vysoké kvalitě, čímž dotyčné kompoziční typy světeckých figur prosadil v českém prostředí druhé třetiny 15. století jako zcela dominantní. Disertační práce se dále zabývá úlohou donátora ve výběru ikonografie zvonů, studiem předpokládaných rozdílů ve výzdobě katolických a nekatolických zvonů v Čechách (žádné výrazné rozdíly v ikonografii autor nenalézá) a nepříliš obvyklou ikonografií divých mužů a zvířet, umístěvaných do prostoru zvonového nápisu.

Z umělecko-historického hlediska je důležitá poslední kapitola-příběh „Vysoké a nízké“, kde se autor zabývá vztahem formy zvonových reliéfů k ostatním druhům výtvarného umění. Zvažuje možnosti umístění reprodukcí devočních obrazů na zvony či vliv grafických listů na charakter zvonových reliéfů. Působení obou oblastí nepovažuje autor za příliš prokazatelné. Stejně tak jako pouhé formální paralely chápe autor souvislosti mezi judenburskou reliéfní sadou a soudobým rakouským sochařstvím a malířstvím (příběh 2).

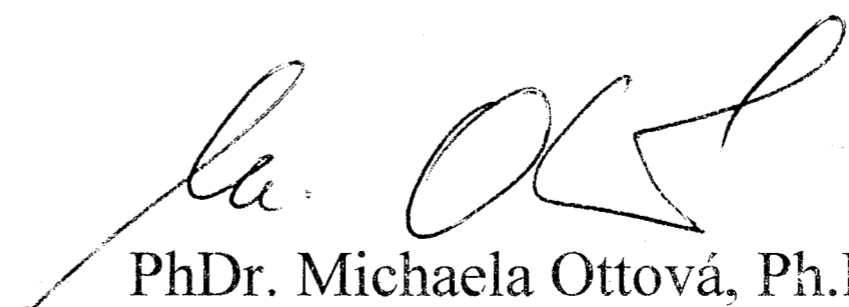
Disertační práce Mgr. T. Chvátala je psána esejistickou formou, autor uvádí, že „téma se vzpouzelo“ – proto zvolil záměrně volnější zpracování. Práce je tak čtenářsky přístupnější, nicméně lehčí popularizační tón příliš nekonvenuje s požadavky na vědeckou práci. Ukazuje

se to zejména v úsporném poznámkovém aparátu (zejm. příběh 10 postrádá celou řadu odkazů na literaturu) a v absenci katalogové části. Určitá roztržitost textu je způsobena mimo jiné rezignací na obvyklou strukturu odborné práce (chybí úvod a závěr). Na samotném konci práce pak při anotování dosavadní literatury nalezneme směšování vlastních závěrů a dosavadního bádání. Drobná výtka budiž vedena vůči použité pracovní metodě, která – zdá se – byla podřízena snaze o vyšší míru srozumitelnosti. Základní pracovní metodu představují (nepochybně správně) formální a typologické komparace zvonových reliéfů, společně s metodicky problematičtější rekonstrukcí „cesty vlivu“ (s. 40-41). Tato rekonstrukce je určena představou autora o „majiteli forem“ (H. Mitter), který zprostředkovává přes pražského zvonaře Jíru, hypoteticky přítomného po určitou dobu v Judenburku, sadu reliéfů do Čech. Zde by bylo určitě zajímavé znát výsledky srovnání „judenburské sady“ s dalším zvonovým materiálem v Rakousku (ve srovnání s jinými zvonařskými centry), a zjištění, zda jsou dotyčné typy mimo Štýrsko ojedinělé, či zda tam došly stejné oblíbenosti jako v Čechách. Zároveň se zde nabízí otázka, zda nutně muselo jít o jakousi „jednu cestu“ a zda onu „mitterovskou sadu“ reliéfů můžeme opravdu pojímat jako uzavřenou sadu, či jen jako souhrn obecněji rozšířených typologických a kompozičních předloh pro výzdobu zvonů v Čechách.

Autor disertační práce tak vidí přenos výtvarných forem mezi zvonaři jako přímý bez zprostředkovací role grafiky a též zlatnictví, které by si zasloužilo jak na rakouské tak české straně větší pozornosti. Vztah ke grafice bude možná složitější, neboť například pro symboly čtyř evangelistů (s. 80) nalezneme předlohu u Martina Schongauera (L 378-381) a tyto navazují na starší tvorbu Mistra ES. Není vyloučeno, že grafické předlohy pronikly do výzdoby zvonů právě přes zlatnictví. Obdobný způsob přenosu bych předpokládala i u tématu Panny Marie ze Zvěstování (s. 76-77), která jako typ vychází nepochybně z nizozemské deskové malby, ale grafika jej mohla transformovat a zprostředkovat i dalším uměleckým druhům.

Disertační práce Mgr. Tomáše Chvátala je výsledkem dlouhodobé záslužné heuristické práce a předkládá velkou sumu dosud neznámých informací a původní vědecké poznatky a hypotézy. Proto navrhuji disertační práci *Příběhy o skrytém umění* k obhajobě.

V Praze dne 20. 12. 2007

PhDr. Michaela Ottová, Ph.D.